

OBIERANIE (169) *sb n*

obieranie (149), **obiranie** (20); obiranie *KromRozm II, KromRozm III* (19).

o oraz a jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie); -é- (63), -e- (7); -é- *OpecŻyw* (2); -e- *Mącz* (3); -é- : -e- *SienLek* (1:2), *SarnStat* (60:2); -é (21), -e (3); -é : -e *OpecŻyw* (1:1), *SienLek* (1:1), *SarnStat* (19:1) (*Cn oba e pochylone*).

sg *N* obieranié (46); -é (16), -e (2), -(e) (28); -é *SarnStat* (14); -é : -e *OpecŻyw* (1:1), *SienLek* (1:1). ◇ *G* obieraniã (55); -ã (48), -a (1) *SkarŻyw*, -(a) (6). ◇ *D* obieraniu (8). ◇ *A* obieranié (17); -é (5), -e (1), -(e) (11); -é : -e *SarnStat* (5:1). ◇ *I* obieraniem *SarnStat* (3), obieraním *KromRozm III* (2). ◇ *L* obieraniu (34). ◇ *pl N* obieraniã (3). ◇ *A* obierani(a) (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) w. s.v. obrać.

I. Rzeczownik od „obierać” (161) :

1. Wybieranie jednej z różnych możliwości lub rzeczy możliwych; *lectio Mącz, Cn; electio Modrz, Cn; creatio, delectus, electus, selectio Cn* (159) : *RejWiz* 80v; *SkarŻyw* 284; Dwie pyęści Borzuy zámknione pokazał/ Iedną z nich obrąć Fiedurowi kazał. On wziął zá práwą/ w obieraniu zbłądził *KochSz* A4v.

obieranie czego (9): *MetrKor* 38/286; W Obieraniu Potraw/ k łwemu przyrodzeniu/ memnieyła pilność ma być *SienLek* 5; Obieranié koniã dobrého *SienLek* Aaaav, Sss3; *WujJud* 196, Mm8; *WujJudConf* 196; [różnojęzyczne teksty Nowego Testamentu] mi do obierania łłow co nawłańnieyłych Polłkich nie máło pomogły. *WujNT przedm* 21, s. 661.

obieranie w czym (1): *A* obieranie y rozność wpokarmiech/ czáfiech/ y wedniach zowie S. Paweł navką dyabelłką. *SekłWyzn* f2.

W charakterystycznych połączeniach: *obieranie czasow, dni, konia, pokarmow* (3), *potraw* (2), *słow co najwłaściwszych; obieranie w pokarmiech; obieranie pogańskie*.

Zwrot: »obieranie uczynić« (1): dla tego fię tá Ewángelia czyta/ ábyfmy [...] dobre obieranie wczynili/ támtã łzátáńłką [góřę] gárdząc/ [...] á ná tę Chryštułowę gárnąc fię y cíńnac. *SkarKaz* 116b.

Wyrażenie: fil. »wolność obierania« = *wolność woli* (1): Nie iżby duřza brała złoć albo dobroc od nieba albo od ciała (aczkolwiek wždy nie iako fie zanim łkłania) Bowiem iuźby tak nie miała wolności obierania, ktore połatynie zowã *Liberum arbitrium GlabGad* L8.

Szereg: »obieranie i brakowanie« (1): Item Aby kařdzy myał konye sbroyã pacholky dobre y dobrze godne bo thych wřzythkych rzeczy bandzye pylne obyeranye y bracowane *MetrKor* 38/286.

Wyrażenie przyimkowe: »z obierania« (1):

~ *Szereg*: »z obierania i upodobania« (1): [Bóg wolność] dał człeku: áby łprawy łwe wolne miał/ y nic nie czynił/ iedno z obieraniã [!] y vpodobania *SkarŻyw* 259. ~

a. O osobach: *wyznaczanie kogoś na stanowisko, urząd itp.; mianowanie; electio Modrz, JanStat; lectio Mącz* (143) : *KromRozm III* I6v, I7, I7v [3 r.], I8v; *WujJud* 146v; Ktore obieranie/ ábo łeym/ ábo iefliby go dłuęo niebyło/ Krol/ niechby łwã zwierzchnościã potwierdzał *ModrzBaz* 93; *SkarŻyw* 353; Tãkiego obierania iãkie iefł v nas/ łziemiã żadna nie ma na łwiećie *GórnRozm* A, A2; *PapřUp* Ev; *SarnStat* 10, 11, 850, 1011, 1012, 1020 [2 r.]; *SkarKaz* 607a, 610b; *SkarKazSej* 694a.

obieranie kogo (100), *czego* (3): *KlerPow* 10; *KromRozm II* e3v; *KromRozm III* F6, 17 marg, I8v [2 r.], Kv, K2; [pořłowie prošq] aby KJM raczył sejmiki powiatowe złożyć dla obierania poborców *Diar*

80, 82 [2 r.]; *GroicPorz* g3, nn2v; *UstPraw* Cv; *Lectio senatorom*, Obieranie rady. *Mącz* 187b; *RejPos* 24v; *WujJud* 159; *MycPrz* I kt, II Cv, C3v; Z tych słow możemy obaczyć/ że Bog/ który inżych wrzędnikow obieranie ludowi poruczył/ obieranie Krolá łobie tylko lámemu záchował. *ModrzBaz* 75, 15, 25, 46 [3 r.], 75, 75v (13); *SkarŻyw* 537; *ArtKanc* K16v; Więc co iełt naygorłzego w wálzey electiey, to ty chwalifz naybárziez/ to iełt obieranie Krolá w polu *GórnRozm* Av, A marg, A2 [2 r.], A2v [3 r.], K4v; *PaprUp* D2v; *ActReg* 30, 32, 43; *Phil* L2; *WujNT* 398 [2 r.]; *SarnStat* 10 [2 r.], 11, 14 [2 r.], 15, 19 (45); *SkarKaz* 606b, 610a [3 r.], 611a; *CiekPotr* 49. Cf *obieranie kogo od kogo*, »obieranie posłow«.

obieranie kogo od kogo [= *ktoś kogoś obiera*] (1): I Co moze bydź znacznieszego wzwiązku vniesy naszey nad wolno spolnemi głósy od Polakow y od Litwy obieranie apotym y Koronowanie Pana *ActReg* 40.

obieranie na co (2): O Obiéraniu ná Tribunał Ich M. PP. Deputatów, trzebá weyźrzyć w confideratią, iáko *de repub.* tráctat w łobie zámyka. *SarnStat* 1300. Cf »obieranie na urząd«.

obieranie czyje [= *kto obiera*] [*w tym: G sb* (2), *ai poss* (2)] (4): Bo nye obiránye kápłáńńkye/ [...] ále łtáwyenyne álbo połwyęcenyne biskupye biskupá czyni. *KromRozm III* K; *SarnStat* 911 marg, 1011, 1020.

W charakterystycznych połączeniach: obieranie biskupa (4), *deputata* (6), *dyjakona*, *kapłana*, (*nowego*) *krola* ((i) *pana*) (31), *książęcia* (3), *ludzi*, *ministrów* (*kościelnych*) (2), *pasterzow*, (*nowego*) *pisarza* (4), *poborców* (2), *podśędka*, *podwojskiego* (2), *przełożonych*, *rady*, *sądu ziemskiego*, *sędziów* (*trybunału*, *do sądow*) (17), *ślóg kościelnych* (2), *trybunalistow* (3), *urzędnikow* (*kościelnych*, *sądu ziemskiego*, *świeckich*) (8); *obieranie na trybunał*; *obieranie kapłańskie* [= *kogo*], *pisarskie* [= *kogo*]; *obieranie dobre*, *ludne*, *nierządne*, *poważne*, *wedle* [*czyjego*] *przywileju*, *skażone*, *spolne* (*spolnymi głósy*) (2), *szczęsne*, *urzędowne*, *zuchwałe*, *obieranie w kościele*, *w polu* (4); *obieranie na sejmikach*; *obierania czas* (2), *dzień* (2), *miejsce* (2); *obieranie* [*komu*] *poruczyć*; *na obieranie przyszło*.

Zwrot: »obieranie złożyć (*a. składać*)« (3): [*nie mamy mianować*] áni obiérác/ áni obiéránia iákiego fkládác żadnym łpofobem/ áni kłztałtem wymyślonym/ krolá na pánftwo łuccesorá náłzego władzác. *SarnStat* 19, 1216 [2 r.].

Wyrażenia: »obieranie posłow« (1): Naprzod obieranie posłow ná łeymikách tákie iełt: iż możnieyłzy á łmielłzy czynią co chcą. *SkarKazSej* 694a.

»porządek do obierania, przy obieraniu« (3:2): Porządek przy obieraniu Podwoyłskiego *GroicPorz* g3 [*idem*] nn2v; PORZĄDEK NA SEYMIE Wálnym, do obiéránia Páná y Królá nowego *SarnStat* 15; Porządek do obieránia Sędziów. *SarnStat* 851 [*idem*] 867.

»sejmik obierania, na obieranie; sejm walny dla obierania, sejm koronny ku obieraniu« (7:1;3:1): Pánowie y Rádá oboygá Stanu wedle łtárádawnego zwyczáiu/ Piérwéy niż ku wybiéraniu połtąpią/ Séym wálny dla obiéránia połtánowią [*conventum electionis generalem statuerant JanStat* 10] *SarnStat* 11; żaden ná Séymiku obiéránia Sędziów/ [...] áby niełmiał przyełdźác y przychodźić z brónią *SarnStat* 871, 10, 34, 58, 65, 723 [2 r.] (12).

»obieranie z pojsrzedka siebie« (1): Przełtrogá. To iełt pokazanie vpádkow inżych ziem/ tákże y Korony Polłkiey/ z obiéránia Páná s poyłrzedká łiebie. *MycPrz* I kt.

»sposob obierania« (3): Ale naprzod niż co trzeba opisać sposób obierania Krola [*sed ante omnia regis electio praescribatur*]: kto ma być obran/ od kogo/ a jakim sposobem. *ModrzBaz* 75, 15; złej flawy wy Panowie Polacy vsć byście mogli śnadnie,/ gdybyście mieli pewny sposób obierania Pána Górnrzm A2v.

»obieranie na urząd« (1): Przetoż w obieraniu na takowy urząd [*sędziego*] ludzi/ ma być náłładowan on zacny Ietro Swiekier Moizełzow *Phil* L2.

»wolne, wolno obieranie« = *libera electio JanStat; optio Cn* [*szyk 10:5*] (14:1): Bo iż wolne obirány biskupow ikázone/ tego nye chwałę. *KromRozm III* 18v, 17 *marg*, 17v *marg*, 18; *ActReg* 32, 40, 43; ABy we wżem wolność szłáchecka fie záchowálá/ wolné obierania śędzięgo/ Podśędká/ Pifárzá ma bydz. *SarnStat* 556; naród Polki y źemie dawné Koronné obieranie Pána zówždy wolné mieli y máią *SarnStat* 1001, 10, 11, 14 [2 r.], 19, 65.

Szeregi: »obieranie i koronowanie (a. koronacja)« (1:1): *ActReg* 40; tedy przy obieraniu y Koronáciiéy ma bydz zaraz obwołan Królem Polkim *SarnStat* 1021.

»obieranie i stanowienie« (1): Bo aby też ty sejmiki miały być dla obierania sędz[i]ow i stanowienia sądów, iż to są rzeczy niemałe i [...] potrzeba, aby wszyscy o ty [!] radzili *Diar* 82.

Wyrażenia przyimkowe: »bez obirania« (1): A mogłoby iye też pokázác/ gdzye kwoli Celárzom bez obirány [*biskupi*] wśtáwyáni bywáli/ a wślákoż przez ty/ którym to należało. *KromRozm III* K.

»krom obirania« (1): krom wśfelákyego obirány biskupy wśtáwyáli. *KromRozm III* K.

»za obiraniem« (2): yáko śwyádłsy Eufebius/ Páweł Titá y Timotheuślá ná biikupśtwá wśtáwili/ nye czytamy iżeby za yákim obiraniem *KromRozm III* K.

~ *W przeciwstawieniu*: »za losem ...za obiraniem« (1): Ano Mácyey S. za losem a nye za obiraniem ná ápośtolłki urząd wśłádzon. *KromRozm III* K. ~

2. *Zbieranie owoców; przen [czyje]* (1) : Azá nie lepsze obieranie pollednie Efraímowe [*nonne melior est racemus Ephraim*] niż śamo zbieranie pirwśze (winá) Awihezerowe? *BudBib Iudic* 8/2.

3. *Grabienie, łupienie* (1) : Grassatio – Obieranie na drogach, plundrowanie. *Calep* 463a.

II. Rzeczownik od „obierać się” (8) :

1. *Zajmowanie się czymś, exercitium, labor, practica BartBydg; tractatio Mącz* (7) : gdy była [*druga Sybilla*] wśwy^m nabożnym obyeranyu modłácz śyá panu bogu podluk onego zwyczajy/ y uśrzála w oblocze yáłnym śtoyácz panná pyákná z dzyeczyáthkyem *PatKaz II* 58; *BartBydg* 120b.

obieranie około czego (1): dziwne roskofzy na wmyślech ludzkich obierania około nauk mnożą *KwiatKsiąż* G4.

obieranie w czym (3): *OpecŻyw* 160; żadná [*praca*] nadtę nie iest vzytecznieyślá/ [...] iako człęťé obieranie w żywocie Iezuśa miłęgo. *OpecŻywPrzedm* C3; *Mącz* 461a.

obieranie z czym (1): *Exercitium, labor, obyeranye z robotą BartBydg* 54.

2. *Mieszkanie, przebywanie z kimś* (1) : *Conversatio, Obieranie/ mieszkanie/ obcowanie. Mącz* 487c.

Synonimy: **I.1.** wybieranie, wybor; **a.** mianowanie, nominacja, wzywanie; **2.** zbieranie, zrywanie; **3.** grabienie, łupienie, plundrowanie; **II.1.** obchodzenie się; **2.** obcowanie.

Cf **OBIERACĆ, OBIERACĆ SIĘ**

